

KIHNU LEHT

VÄLJAANDJA KIHNU VALLAVALITSUS

märts 2023 nr 3 (254)

Saarõ Päe Kihnu Kuõlimajas

Viimased kaheksateist aastat oleme Kihnu keele uurija Theodor Saare e Rihe Veeda (1906–1984) sünnipäeval pidanud tema mälestuseks *Saarõ Päevä*. Sellel aasta tulime kokku Kihnu koolimajja, et pidulikult lõpetada emakeelenädal ja esitleda kihnlastele värskelt trükist tulnud "*Kihnasõ loodusraamatut*".

Kihnu Kilekoda kutsus rahvast maarjakuu algul võtma osa uute kihnukeelsete sõnade väljamõtlemise võistlusest. Elu muutub kiiresti – tulevad uued ajad, uued kombid ja nii ei saa läbi ka uute sõnadeta.

Kielekoja eestvedaja Sarabu Silvi pakkus algatuseks välja sellised eestikeelsed sõnad: päikesepaneel, tuulegeneraator, elektripliit, mikrolaineahi, nõudepesumasin, õhksoojuspump, maaküte, reoveepumpla, konditsioneer, fritüür ja e-pood.

Uusi kihnukeelseid sõnu leiti palju ja need kõik olid täitsa vahvad. Kes siis seda teab, kas mõni neist ka kasutusele tuleb ja jääb. Loodame, et mõned ikka jäävad.

Kas päikesepaneel võiks olla *päävapäüüdäjä*, *pääväpiegel* või *pääväsärts*? Tuulegeneraatori asemel oleks tore sõnad *tuulõveske*, *vooloveske*, *tormaa*rk*, *tuulõndaja* ning *tuulõnaator*.

Elektripliidi asemel võiks kasutada *särsupliiti*, *lektrirava* või *voolopliiti*. Mikrolaineahjust saab nüüd *kiirküp-*

Foto: Kai Maser

seti, *mikrolainõahe*, *vähäahe*, *pissike ahe* või *uumõrdi*.

Nõudepesumasin inspireeris mitmeid sõnaleiutajaid: *süemäriista aparaat*, *süemärista pesijä*, *uana-arija*, *nõudõpesula*, *riistapesijä*.

Veel sõnu: õhksoojuspump – *soojaõhupuhuja*, *sooja-aaja*; maaküte – *muasoe*, *muasärts*; reoveepumpla – *urõja*; konditsioneer – *õhutaja*, *õhupuhur*; fritüür – *rüüter*, *rittijä*; e-pood – *puõdla*.

Eks uusi sõnu leiutati lisaks ka vastavalt igapäevasele vajadusele. Elevust tekitasid *sopaveemätas* ning *imuplats* (imbväljak); *oomatünn* ning *lobistõsvann* (tünni-

saun); *vooloka*rp*, *särsuoidaja* ning *särsuka*st* (aku); *tienäütäjä*, *suunanäütäjä*, *keps* ning *kuõsinäütäjä* (GPS); *kiirnett*, *kjõrnat* (kiire internet); *särsuratas* (elektritõuks); *kuõsitaja* (suunamudija); *sähväja*, *särts*, *sähvik* (tulemasin); *juõniratas* (karsussell); *munariem* (majonees); *vahmõrdi* (mikser); *sahmõrdi* (saumikser); *kondiväänäjä* (kiropraktik); *kolmõdõ printer* ja *paclundi* (3D printer).

Kasõ Mark kutsus rahva ette keeleteadlase Jüri Viikbergi ja päris temalt aru, miks mõni uus sõna võetakse rahva poolt hästi vastu, aga mõni unustatakse kiiresti. Ei tea seda pro-

fessoridki!

Sõnaleiutajate raske töö sai tasutud Kihnu pillilaste uhke kontserdiga ja auhindadega Kihnu Kultuuri Instituudilt.

Siis tuli lõbus koht – ette astusid koolilapsed, kes asusid õpetajaid kimbutama küsimustega Kihnu looduse kohta. Õpetajad proovisid õigeid vastuseid anda lausa luulevormis:

Merilyn:
*Õpõtaja Egert Pull,
mis putukas ond juusõku*ll?*

Õp Egert:
*Suiõhtatõ suad tedä nähä
ning mitte ainult nähä
ta lennab siolõ pähä ning
iägä ää ei lähä.*

Foto erakogust

Aleksander:
*Putukatõ sordid, õpõtaja Õiõ,
kas mõnõ ristaga selges
tehä võid ve?*

Õp Õie:
*Läksi mia põllalõ guugõl
mäpigä,
leüdsi liispeti seitsme täpigä.
Tämä oli õiõ piäle ennäst
sätitän,
sordi tegi kindlas tillevoni
äpigä.*

Dendra:
*Miol küsüidä ond imu
õpõtaja Hillelt,
kas metsä alt võib vaasi
noppi egä lille?*

Õp Hille:
*Kui suiõhta ede juhtub
üeviuul,
mieles sestä siol võin sie,
et vaasi vii sia mõni teene
lilles,
üeviuul – sie meite jõnnalinõ
orhidie.*

Oligi aeg võtta kätte
trükilõhnaline “Kihnlasõ loo-
dusraamat”. Kihnukeelne
looduslooõpik on mõeldud
kasutamiseks Kihnu koo-
lis nii kihnu keele kui ka loo-
dusõpetuse tundides.

Õpiku tekstid koostas Kasõ

Mark Manõjast. Mark küsis
abi ja nõu tosinalt Eesti loo-
dusteadlaselt, et teose sisu
ikka õpiku vääriline tuleks.
“Kihnlasõ loodusraamat”
õpetab nägema seoseid erine-
vate taime- ja loomaliikide
vahel.

Üksikuid liike nende
sõprade ja vaenlaste kaudu
tundma õppides aitame alles
hoida elurikkust meie kodu-
saartel. Autor pidas väga
tähtsaks ka piltide osa. Palju
aega võttiski sobivate fotode
leidmine ja valimine.

Pärnä Triinu hoidis kogu
tööl silma peal, et uhkete
fotode kõrval oleks olemas
ka küsimused loetud tekstide
kohta, et omandatud tead-
mised paremini meelde jääk-
sid.

Suure tänu oleme võlgu
kõikidele pärimuste kogu-
jatele, kes küsisid ja kirjutasid
üles vanemate inimeste päri-
musi ja meenutusi kodusaa-
re looduse kohta. Suur tänu ka
Kihnu Kilekoja liikmetele,
kes eelmisel aastal just loo-
dusega seotud sõnad erilise
tähelepanu all hoidsid!

Uhke tunne oli üle anda
kõigile raamatu sünnile kaasa
aitajatele värske teose eksem-
plariid.

Teadllastest-konsultantidest
tuli Saare Pääväle kohale
Peeter Ernits, kes jagas oma
teadmisi kõrede käekäigust.
Suur kihnu keele sõber aka-
deemik Karl Pajusalu tuli see-
kord kohale sõnumiga sugu-
lasrahvalt liivlastelt.

26. märtsil tähistatakse
piirkondades, kus liivlased
kunagi elasid, esmakordselt
liivi pärandi päeva ja heisa-
takse liivi lipud. Karl Pajusa-
lu tõi liivlaste saadikuna liivi
lipud ka ruhnastele ja kihn-
lastele koos palvega need
pühapäeval lehvima panna.

Lätis on 2023. aasta kuu-
lutatud liivi pärandi aastaks.
Liivi keelt oma emakeeleks
pidavate liivlaste arv on Lätis
hakanud sel sajandil jälle kas-
vama.

Pajusalu tuletas meelde,
et pärand on päritud rik-
kus ja see annab järgmistele
põlvkondadele paremad või-
malused oma tuleviku ehitam-
iseks.

Saarõ Pää lõppes suure
autogrammijahiga ja Uustalu
Talvi küpsetatud kookidega
maiustamisega.

Koldõ Reet

Mari ja Ant

Uue-Kuraga noorpere
käis vabariigi aasta-
päeval president Alar
Karise vastuvõtul ja on tulvil
rõõmsatest muljetest.

**Mari, mis tunde või ootu-
sega vabariigi tähtsamale
peole läksite?**

Kutse saamine tekitas oma-
jagu elevust. Meil pole ikka
veel oma postkasti ja kõik
kirjad lähevad Kuragale. Kui
mamma valge ametliku ümb-
rikuga üle mäe tuli, ei osanud
me kumbki arvata, mis seal
peidus on.

Täitsa lõbus tunne oli kutset
avada! Lootsin, et sellest tuleb
meelde jääv õhtu - ja läkski nii.

**Kas riietuse valimisel tekkis
väike mõttekoht ka või oli
kohe selge, mida Kihnu nai-
ne peole selga paneb?**

See, et selga tuleb panna kih-
nu riided, oli kohe selge. Need
on ju kõige ilusamad ja pidu-
likumad! Otsisin välja kõige
uuema kordi ja kõige vanema
rätiku, ema käest sain kaelara-
ha ka ja olidki põhiasjad ole-
mas.

Kihnust linna minnes vaata-
sin vist kümme korda küll koti
sisu üle, et kõik vajalik kaasas
oleks. Pealinnast on keeruli-
ne asendusi leida, kui näiteks
tasku või pastlad maha peak-
sid jääma.

Kohapeal sain kihnu riiete
mugavuse üle vaid rõõmus-
tada. Enamikel naistest olid
10-sentimeetrised kontsad
ning kas väga ümber või väga
pika slepiga kleidid, mis kit-
sastes koridorides ja treppidel
teistele jalge alla jäid. Olgu-
gi, et olin pasteldegateistest
peajagu lühem, oli meil väga
mõnus ja pingevaba pidu nau-
tida ja tantsida.

Kuidas kontsert meeldis?

Kontsert oli mitmekülgne
ja üllatusi täis. Eks kunstist ja

o käisid Eesti tähtsamal peol

Fotod erakogust

muusikast nopib igaüks välja just selle, mis parasjagu puudutab. Minu jaoks jättis see kokkuvõttes üsna sünge mulje, aga selge see, et kontsert oli professionaalselt läbi mõeldud ja ka läbi viidud.

Üllatusena ei vaadanud me kontserti mitte suures, vaid hoopis väiksemas, "Sinises saalis". Umbes sadakond külastatut juhatati enne kontserdi algust treppidest üles ning meid ootas pidusaal koos suupistete, veini ja kangema napsuga. Valmis olid sätitud 6-kohalised lauad, kuhu kolm eriilmelist paari istet võtsid.

Seal oli poliitikuid, ühiskonnajuhatajaid ja kultuuritegelasi ning pärimuspiirkondade esindajaid.

Kontserdist ja kõnest saime osa läbi suurte ekraanide ja kõlarite, mis iga mõne meetri tagant elavat ülekannet näitasid. Sattusime kirevasse seltskonda ja peomeeleolu oli algusest peale hoogne.

Presidendi kõne – kas kohapeal on seda kuidagi teismoodi kuulata kui kodusteleva ees. Millise sõnumi tänavusest kontserdist välja noppisid?

Kõne tundus kohapeal kuulates kontsentreeritum ja selgem, kui kodus kuulates. Kindlasti soosis seda pidulik olukord ja koduse müra puudumine.

Presidendi jutt oli arusaadav ja lihtne, puudutas olulisi teemasid. Mõistagi oli palju juttu sõjast ja julgeolekust - mulle tundus härra Karis justkui rahustav isakuju,

kui ta seda teemat puudutas. Teine teema, mis kõrvu kõlama jäi, oli valima mineku olulisus - oli ju parasjagu valimiste aeg.

Jutusta kätlemisjärgsest peost ka. Kuidas presidendi juures pidu peetakse? Millised on sellisel peol jututeemad?

Pidu oli tore ja mõnusalt pingevaba. Igal sammul olid kandikutega ettekandjad, kes pakkusid imelisi suupisteid. Elav muusika mängis ja tantsiti palju. Meeleolu oli pidulik, toredate ja rõõmsade, inimlikud inimesed olid koos.

Suhtlesime üsna paljudega, enamasti tekitas Kihnu äratundmist ja pöörduti ise meie poole.

Saime palju kiita välimuse pärast. Tantsimisest puhkasime sealsamas ruumis, kus enne toimus kätlemine. Võtsime kohad sisse akna alla ning seltskond kogunes ja vahetus iseenesest meie ümber.

Kui Sa hiljem jutustasid presidendi vastuvõttust, mis oli esimene emotsioon, millest rääkisid?

Kõige toredam oli see, et saime jutule mitme põneva inimesega, viskasime nalja ja suhtlesime vabalt ning laias laastus tegigi see kogu vastu-

võtu mõnusaks.

Küsis Anu Saare

KIHNU VALLAVALITSUSES

- ◆ Kihnu Rahvamaja juhataja vaba ametikoha täitmiseks korraldatava konkursi tähtaega pikendati 14. märtsini 2023.
- ◆ Kütusemahuti paigaldamise tarbeks seati Kivilaevale (Lemsi küla) Eesti Vabariigi kasuks isiklik kasutusõigus.
- ◆ Ömbluse detailplaneeringu tähtaega pikendati ja detailplaneeringu kehtestamise tähtajaks määrati 2024. aasta märtsikuu.
- ◆ Jarmo Kotile kuuluva Uus-talu (Sääre küla) katastriüksuse koha-aadressiks määrati Põldmarja;
- ◆ Hajaasustuse programmi 2023. aasta taotluste hindamiseks moodustati viieliikmeline komisjon järgmises koosseisus: komisjoni esimees: Kät-hlin Palu ja liikmed: Ene Lai-ne, Egon Vohu, Aive Sepp ja Maarja Karjam.
- ◆ Kiideti heaks Stiina Sepa poolt esitatud aruanne haja-asustuse programmi 2022. a taotlusvooru projektile „Allika talu pumppla rajamine“.
- ◆ Kinnitati alla lihthanke piir-määra jääva hankega „Kihnu kruusakattega teede hoovel-damine ja tolmutõrje“ teosta-tavate tööde kirjeldus ja nime-kiri, hanke eest vastutavaks isikuks nimetati Kaido Selberg ning pakkumuste esitami-se tähtajaks määrati 03. aprill 2023 kell 12.00. Edukaks tun-nistatakse madalaima hinnaga pakkumus.
- ◆ Pikendati hajaasustuse programmi 2022.a taotlusvoo-ru taotluste raames esitatud Jaanus Kott'i („Septiku paigal-dus“) ja Erle Tapp'u („Puur-kaevu ja veesüsteemi rajami-ne“) toetuslepingute sõlmimi-se tähtaegu.
- ◆ Seoses koduteenuse hinna muutmisega muudeti kõigi koduteenuse saajate korral-dusi.

KIHNU VALLAVOLIKOGUS

- ◆ Võeti vastu Kihnu valla 2023. aasta eelarve (Leitav Kihnu valla ja Riigi Teataja veebilehtedelt).

TOIMETAJA VEERG

Suur lugu – suur mull

Lugesin Äripäevast suu-reks looks tituleeritud artiklit „Lepingu tõl-gendamine Kihnu moodi: konkursita saadud riigiva-ra aitab vee peal püsida.“ (9. märts 2023)

Kuna olen ajakirjanduses piisavalt kaua töötanud, pani see mind tõsiselt imesta-ma. Ajakirjanik on rääkinud kümnete allikatega, lugenud lepinguid ja kõik hoolsalt kir-ja pannud.

Tean väga hästi, et nii pal-jude erinevate inimestega kõnelemine ja korrektne tsi-teerimine (ma muidugi ei tea, kui korrektsed need tsitaa-did on) on aega võtnud päevi, palju-palju toiseid päevi.

Välja on toodud „aariaid paljudest ooperitest“ ehk siis erinevaid nüansse ja tah-ke, aga lõppkokkuvõttes jääb segaseks, mida on öelda tahe-tud ja kuhu see koer ikkagi maetud on.

Olen üsna kindel, et ajakir-janik ei saanud sellest ise ka täpselt aru, aga ta oli palju vaeva näinud ja aega kuluta-nud ning toimetajale oli lugu lubatud ja lehepinda oli vaja täita. Suur lugu ikkagi!

Päris mitu korda esmalt korrutatakse, et Kihnu sai tuletorni konkursita ja miks ikka konkursita (mainitud kokku kuus korda), aga loo lõpus kirjutab ta ise ka, et riik ei korraldagi tuletornide hal-daja leidmiseks konkursse, sest huvilisi pole ja isegi ilma konkursita ei taheta majakaid rendile võtta.

Kus oli toimetaja punane pliiats, et see see teema maha võtta? Ah, kui palju tähemär-ke oleks vähemaks saanud.

Tsiteerin: „Miks sai Kih-nu Kultuuriruum tuletor-ni omal ajal konkursita hal-lata ja miks liigub piletitulu

sihtasutuse ühisesse potti?“ Mõeldud on SA Kultuuriruu-mi, kes piletimüügiraha eest hooldab tuletorni, maksab transpordiametile, aga ülejää-nud summa kulutab kultuuri-listeks eesmärkideks. See, et sihtasutuse jaoks on tuletorn oluline tuluallikas, ongi kogu artikli tõsisem süüdistus, aga arusaamatuks jääb, kes selle vastu siis on.

Väga ebamääraselt on vih-jatud, et ehk teised tuletorni-de haldajad, aga ühtegi konk-reetset mainitud ei ole, pole ka tsitaati selle kohta, stiilis: anonüümseks jääda sooviv allikas arvas, et....

Selline lause on ka „Ligi 700 elanikega Kihnu saarel teki-tab Kultuuriruum SA-le lae-kuva piletitulu kasutamine niiid pahameelt.“

Ükski pahane aga artik-lis otse ei kõnele, vastupidi, kõik asjaosalised ütlevad, et väga hea, et saab raha kultuu-ri hüvanguks kasutada. Õelge mulle palun, kes on pahane?

Taas üks lause: „Vahepeal liikus ringi küll jutt, kuidas endist veeteede ametit pahan-das, et kihnlased ostsid tule-torni piletimüügi raha eest pille oma pärimuskoolile.“

Edasi kirjutab ajakirjanik, et sellist juttu keegi ei mäle-ta. Kirjutatakse ka, et doku-mente rahulolematuse kohta ei leitud.

Kuulge, see lugu hakkab juba folkloori valdkonda kal-duma: vahepeal liikus rin-gi mingi jutt, mida keegi ei mäleta.

Ei, artikkel ei ole täies ulatu-ses pealiskaudne ega hämav. Kohati on see lausa häm-mastavalt detailne. Seda siis, kui asi puudutab ametikohti, ka endisi, tiitleid ja parteilist kuuluvust.

Saame teada, et Ingvar töö-tas Kihnu vallas ka majandus-nõunikuna (Ingvar, sul on ju varemalt veel olnud ameteid, miks sa Äripäeva pole neist teavitanud), Marju on lapse-hoolduspuhkusel ja kus era-konnas keegi mingil ajahet-keel oli.

Jüri Ratase ja Mare Mätase sõprusest on kirjutatud lausa suuremas kirjas, kohe mõle-ma käest on küsitud, kuidas nad ise vastastikust sidet tõl-gendavad. Nii põnev! Mõnes isikuloos või reportaažis oleks see ehk tore lugemine, aga sellise pealkirjaga loos? No ei...

Rahandusminister Annelly Akkermann on ka päris pal-ju lehepinda saanud. Juhtlau-ses on kohe suurelt kirjas, et sihtasutus ongi tema loodud ja pikalt on arutatud, kui palju Annelly teadis Veeteedeameti ja SA Kultuuriruumi vaheli-sest lepingust.

Mis siis, et ta ametialaselt sel ajal kuidagi seotud pol-nud, sest polnud siis siht-asutuse nõukogu liige. Mida Annelly ikkagi teadis või mis tal teadmata oli – see näib ajakirjanikku väga huvitavat. Aga teada ta seda ei saa.

Mina hakkan ka praegu vist liiga pikalt jahuma ja lehepin-da raikama ja see pole ju ise-gi SUUR LUGU.

Huvitav, kui omal ajal poleks tuletorni haldamise lepingut sõlmitud, kas Kihnu puak laguneks endiselt ilma senti teenimata?

Keegi ei saaks vaateid nau-tida, raha ei saaks ka keegi, mille eest pille osta. Mida-gi poleks siis, isegi suurt lugu mitte. Sellest oleks ju äraütle-mata kahju.

Anu Saare

Head maaomanikud ja kogukonna liikmed Kihnu jahipiirkonnas

Pöördume teie poole, et selgitada olukorda seoses jahinduslike lepingute sõlmimisega Kihnu jahipiirkonnas.

Eestis on 330 jahipiirkonda. Jahipiirkond antakse jahiseltsi (või mõne muu jahimeeste organisatsiooni) kasutusse 10 aastaks. Selleks, et saada jahipiirkonna kasutusõiguse luba, tuli koguda maaomanike nõusolekuid jahipiirkonna kasutamiseks. Kihnu jahipiirkonnas on maaomanike ja jahimeeste suhted head ja on sõlmitud ka maa jahindusliku kasutamise lepingud. Järgnevad 10 aastat on Kihnu jahipiirkonna kasutajaks MTÜ Pärnumaa Jahimeeste Liidu Kihnu osakond (Jahiselts) kuhu kuulub 21 liiget, kes valdavalt on kohalikud elanikud.

Kihnu jahiseltsi juhatus otsustas eelmise aasta maikuus probleemide ja segaduste vältimiseks keelata igasuguse linnujahi välisriigi kodanikele Kihnu jahipiirkonnas.

Paraku on üks Kihnu jahiseltsi liikmetest alustanud maaomanikega lepingute

sõlmimist jahindustegevuse korraldamiseks Kihnu jahipiirkonnas. Selline tegevus ei ole küll seadusega vastuolus, kuid annab jahindustegevuse korraldajale taas

õiguse palju probleeme ja segadust tekitada turismijahi korraldamiseks. Anname teada, et jahiseadusest tulenevalt kuuluvad väikeulukite sekka lisaks rebastele ja kährikutele ka kõik veelinnud (sealhulgas pardid ja kajakad).

Soovitame veenduda, et ei sõlmitaks konfidentsiaalselt ehk varjatult lepinguid, mida sõlmides ei ole teil võimalik eba-meeldivuste korral lepingut üles öelda enne 25 aastat!

Et ei korduks välisriigi kodanikele korraldatav linnujaht, kutsume teid, head maaomanikud, mitte sõlmima lepinguid kolmandate osapooltega.

Kui aga tekib siiski soov lepingu sõlmimiseks, soovime märkida lepingusse, et lubate küttimist vaid näiteks rebastele ja kährikutele.

Küsimuste korral võib meiega alati julgelt ühendust võtta.

Kihnu Jahiseltsi juhatus
Sven Sepp
Arvo Saare
Lembit Martson

Vaimse tervise turgutus

Veebruari lõpus toimus Metsamaal vaimse tervise inspiratsioonipäev. Tänu POL toetusprogrammile "Muna õpetab kana" saime koostöös Peaasi.ee meeskonnaga korraldada kaheosalise koolituse. Esimene pool keskendus täiskasvanutele ja teine lastele.

Koolitaja Terje Tamm rääkis ise ja kutsus osalejaid kaasa mõtlema - mida tähendab vaimne tervis, kuidas märgata ohumärke ning kuidas toetada ennast ja teisi. Osalejate tagasisidest ilmnas, et teema on oluline ja selle erinevaid tahke võiks ka edaspidi uurida, minnes süvitsi näiteks depressiooni, ärevuse, sõltuvuste või peresuhte teemadel. Mitmed töid välja kuulamisoskuse olulisuse - tihti hakkame kohe teiste probleemidele lahendusi pakkuma, kui oleks tarvis vaid rahulikult jäädes kuulata. Ka otse suhtlemine on tähtis: väljendada oma mõtteid, arusaamu ning ka kriitikat otse allikale, mitte teisi teid kasutades. Oluline on toetada oma keha ja vaimu, tehes tervislikke valikuid.

Laste osale lähenes Terje mänguliselt ja loovalt. Tuleb välja, et lapsed oskavad hästi tundeid ära tunda ja nimetada, mis on esimene samm vaimse tasakaalu suunas.

Märtsikuu jooksul toimus koolituspäeval osalenud noortele ka väljakutse pildistada, filmida või kirjeldada, mida nemad teevad, et hoida enda ja oma pere vaimset tasakaalu. Laekusid erinevad tööd: perega koos kaneelisaiade küpsetamine, rehvi vahetamine, pillimäng, treening väljõusaalis koos perega, intervjuu lemmiktegevustest, sõpradega koos batuudikeskuses käimine. Täpselt nii erinevad ja lihtsad võimalused ongi oma vaimset tervist toetada. Väljakutse võitsid loosi teel Reinu Norman, Lähiste Karel ja

Võsu Dendra, neile on kingituseks 3 x 50 € kinkekaardid. Palju õnne!

Rohkelt looduses viibimist,

perega koos toimetamist, pillimängu ja käsitöö tegemist soovides,

SA Kihnu Kultuuriruum

Sisukas õppereis Horvaatiasse

Veebruari lõpus toimus Erasmus+ projekti “UNESCO kultuuriruumide võrgustik” õppereis Horvaatiasse. Neljal õppepäeval viibisid Kihnust sel korral Kuraga Helga, Järsumäe Reena, Soometsa Galia ja Vösu Marju.

Olgugi et veebruar on talvekuu, saime meie aga Horvaatias just sel nädalal imelise ilma, tunda oli mõnusat kevadelõhna, mõnusat päikest, kraadiklaas küündis lausa 13-14 soojakraadini päeval. Ja millised imelised kultuurikogemused meile osaks said.

Esimene päev viis meid Sinj linna Dalmaatsia sisemaale. Tutvusime Sinj Püha Jumalaima kirikuga, millega seostub horvaatide võit Ottomani impeeriumi vägede üle 1715. aastal.

Seejärel tutvusime UNESCO vaimse kultuuripärandi nimekirja kuuluva nähtusega Sinj Alka, mis on pärast 1715. a võitu alguse saanud sõjaline võitlusmäng hobustel. Seda traditsiooni tutvustati meile kohalikus, just sellele traditsioonile pühendatud muuseumis. See muuseum võlus mind

väga just erinevate audiovisuaalsete lahenduste poolest, väga põnev oli näha sellist uutset suunda.

Teine piirkondlik element UNESCO vaimse kultuuripärandi nimistus on Nijemokolo - Dalmaatsia sisemaale omane muusikalise saateta ringtants. See oli väga huvitav kogemus, noored tüdrukud ja poisid tantsivad imelistes rahvariitides, kuid ilma muusikata. Tants tundus ka füüsiliselt päris väsitav.

Esimene päeva tipphetkeks oli minu jaoks Gljevi linnakese eelkristlik traditsiooniline karneval, mis tähendab, et alates uuest aastast toimub igal

laupäeval karneval-ristikäik – vaimude väljaajamine. Karnevaliga aetakse talve pahad vaimud välja ja oodatakse kevade tulekut. See kestis päris kaua ja kogu aeg liiguti jooksusammul.

Teine päev algas Horvaatia suurima mäestikuaheliku ehk Velebiti mäestikuga tutvumisega. Sealsed pöögimetsad kuuluvad UNESCO maailmapärandi nimekirja ja sealne traditsiooniline rändkarjatamine kui eluviis Horvaatia vaimse kultuuripärandi nimekirja. Velebiti Maja väljapanekud olid interaktiivsed ja uudishimu tekitavad.

Sealt liikusime edasi Krasno küla juustukotta juustu maitsma, üks kohalik perekond on aastakümneid juustegemisega tegelnud, maitsesid olid suurepärased, head ja paremat sai degusteerimiseks ka kaasa ostetud.

Kui Eestis oli vastlapäev, liikusime me jälle karnevalile. Seal tähistati karnevalihooaja lõppemist. Teisel päeval saime me osa just linlikust karnevalist Novo Vinodolski linnakeses. See nägi välja jällegi teistmoodi kui eelneval päeval olnud karneval: karneval-

Neli pikka päeva mägises Horvaatias olid kiired, muljeterohked, harivad ning lõbusad.

Kui Kihnus on „tegijad“ naised, siis Horvaatias hakkas silma „meeste vägi“, kes olid aktiivsed oma maa rahvakultuuri kandjad. See ei tähenda, et naisterahvaid seal polnud 😊 Kogu meie reisi saatis võimas meestelaul.

Eriti vahva oli see, et meie teekond kulges erinevates mägikülades, paikades, kuhu turistina naljalt ei satu. Seega nägime päris elu ja inimeste majapidamisi, toimetamisi ja koduloomi ja kõike, mis sinna juurde kuulub.

Väga palju sõitsime suurtel võimsatel mägedel, kus ilmastik iga hetk muutus. Paljudes kohtades oli paks udu vaheldumisi selge ilmaga. Meie kogenud busijuht sõitis kuristikuservadel ääretult kindlalt ja rahulikult. Oli kordi, kus bus-

siaknast välja vaadata lihtsalt ei julgenud.

Udu sees hakkas töötama kujutlusvõime mingitest mägilollidest ja teistest müstilisest tegelastest. Samas kunagi ei teadnudki, mis järgmise käänaku taga on. Ja ime oli see, et kui sõitsime paksus udus läbi mägitunneli ning seal paari minuti pärast väljusime, säras meie ees suur ere päikene.

Reis viis meid mitmetesse eri paikadesse: muuseumidesse, kirikusse, juustutallu, kahel korral nägime väga arhailist ja pärimuslikku külakarnevali. Samuti saime osa noorte tantsuetendusest, mis toimus ilma muusikata, täielikus vaikuses. Põnev oli ka ühe pere puutöökoja külastus, kus muuhulgas valmistati ka Horvaatia rahvuslikke keelpille, mille nimi oli TANGUPITSA. Kusjuures tanguga ega pitsaga polnud seal midagi pistmist.

Kõige võimsam looduslik elamus oli

hiiglasliku Plitvice Lakes National Park'i külastus. Seal voolasid kaljude vahel ülivõimsad ja kiired veed, tekitades kõrvulukustavat kohinat.

Meie võõrustajad-juhid olid kaks imekena Horvaatia naist Maria ja Snežana. Nad väga agaralt hoolitsesid selle eest, et meie ligi 40-liikmeline seltskond ennast mõnusa ja turvaliselt tunneks ja et me oleksime hästi söönud ja joonud. Ja seda me olime.

Reisil saime juurde uusi sõpru Setomaalt, Lätist, Makedooniast, Gruusiast, Itaaliast, Portugalist, Horvaatiast.

Üha enam sai taaskord selle reisiga selgeks, et kui inimesed peavad au sees oma rahvast, pärimuskultuuri, siis on vähem võimalust mõelda lollustele, argimuredele ja saada elus paremini hakkama. Elada päris elu.

Kuraga Helga

Kogu imeline reis algas sellega, et tuli tormihoiatust, et praam ei pruugi õigel hommikul sõita ning seega pidime päev varem Pärnu sõitma.

Autojuhiks Marju, kes võttis meid Gali-naga peale ning sõit algaski Tallinna lennujaama. Nagu kihnlasesse juba „sisse kirjutatud“ – ikka natukene varem vaja minna, et õigeks ajaks kohal olla.

Lennujaamas kohtusime juba Kuraga Helgaga ja meie neljaliikmeline kamp oligi koos – kõigil rõõmus meel ning üks väike reisiärevus ka sees.

Lennuki 45minutiline hilinemine tõi natukene närvikõdi, kuna meil oli vaja enne sihtkohta jõudmist teisele lennule ümber istuda ja seda Tallinnast kordades suuremas lennujaamas.

Kohale jõudes olime väsinud, aga sellest hoolimata oli hommikul varajane äratus ning ringreis Horvaatiamaal sai stardi.

Igas päevas oli meil midagi uut ja põnevat – tutvustati kohalikke traditsioone, eriti äge oli, et igas väikeses kohas olid oma laulu-naised-mehed-noored neiu ja ning kambas ka pillimehed. Kõik olid rõõmsameelsed ning jäi mulje, et nad teevad oma asja kogu südamest.

Väga paljud teevad ka käsitööd, iseen-dale papusid ja sokke ning rahvariiet on au sees. Meie kohalikud giidid olid ütlema-ta ägedalt pannud kokku seiklusrikka reisi. Käisime kirkus, kus räägiti tähtsatest traditsioonidest ja ajaloo, muuseumis, kus olid uhketes rüüdes sõjamehed oma hobuste seljas.

Igas päevas oli midagi teistsugust ning põnevat. Päevad olid pikad, kuid üli-üli-vahvad ning sisukad. Viibisime ka koskede lummuses.

Toidukohad olid ka ägedad, kõik erinevad ning toidud maitssvad. Kohalikuks

napsuks oli puskar, mida oli erinevate maitsetega. Minu lemmik oli pirnist tehtud ja maitseks lisatud kreeka päiklit.

Igal õhtul oli õhtusöök erinevas kohas ning tõesti oli väga-väga palju süüa, lisaks jagati veel bussis küpsiseid, kooke – pidevalt oli näksimine.

Esinemiskohtades olid samuti lauad nagu äkked. Ainult vitsuta!

Käisime veel vesiveskis, kus veskikivid jahvatasid veesurve abil jahu. See oli Glatska jõel, kus oli Horvaatia kõige puh-tam vesi. Jõel oli 19 m sügavust ning alla koobastesse vähemalt 90 m, aga keegi ei tea, kui sügav seal tegelikult on, sest kaugemale pole suudetud minna.

Kui kätte jõudis juba viimane õhtu, oli ikka päris kahju juba lahkuda, sest reis oli tõesti imeline.

Järsumäe Reena

list osa võttev rahvas on imeilusates rahvariites, rahvas koguneb linnaväljakule ja hakkab ringtantsu tantsima. Tantsu saadab laul. Väljaku kohale seinal on tõmmatud inimkujuline nukk, keda nimetatakse Mesopustiks. Asja iva ja mõte on see, et tema kaela nuheldakse kõik viimase aasta hädad, õnnetused, mured ja jamad. Kui rahvas on tund aega tantsinud, koguneb "kohus", kes väga pika ja põhjaliku kohtuistungi käigus Mesopusti süüdi mõistab. Süüdistuste ettelugemine kestis umbes tunnikese. Olgugi, et kohalikku keelt meie oska, aga siiski väga selgelt kõlasid Venemaa, Ukraina, euro, Schengen, samuti kohalikud jamad. Viimaks viiakse Mesopust kisa ja kära saatel mine-

ma ning järgmine päev ootab teda ees hukkamine - tuleriidal põletamine.

See karnevalitraditsioon on samuti eelkristliku algupärane ning tähistatakse talve lõppu ja paastu algust. See ei olnud mõeldud turistidele, neid hetkel väga ei liikunudki, pigem kohalikele. Rahvas oli väga elvil, kaasahaarav, näha oli päris beebisid kuni vanuriteni välja.

Kolmas päev viis meid lõpuks juba hommikul loodusesse. Külastasime Horvaatia suurimat ja vanimat rahvusparki - 1949 asutatud Plitvice järvede rahvusparki. 300 ruutkilomeetril laiuv park on nii populaarne, et sinna sisenemine on rangelt kontrollitud: parki pääseb ainult kahe sissepääsu kaudu, netist eelostetud piletiga ja maksimaalselt 600 inimest TUNNIS. See arv tundus meile väga pöörane, küsisime mitu korda lausa üle, kas saime ikka õigesti aru. Kuna rohelust oli veel vähe, siis olid pargi võimsad joastikud ja kaskaadid ka eriti hästi näha. Saime osaliseks ka imelisele laevasõidule, kus oli võimalik imetlusväärset loodust nautida.

Päev jätkus kohalikus Gacka

kultuuriseltsis, kus saime osa väga võimsast Ojkanje laulutraditsioonist. Sellele laulmisviisile on omane, et üks või paar lauljat väristavad eriliselt oma häält. Kogukond teeb seal oma asja kogu hingest, suure austuse ja armastusega oma kultuuri, pärimuse vastu. Minul igatahes tuli mitu korda kananahk ihule, tundub et Horvaatias oskavad kõik mehed, naised laulda ja väga võimsalt :)

Viimasel ehk neljandal päeval külastame Kuterevo küla. Sealne kogukond oli jällegi väga ühteheidetud ja pärimuskultuuri-lembeline. Kohalikud meistrimehed oskavad käsitsi valmistada ühest puust tahutud traditsioonilist muusikariista – kuterevka tamburica ehk dangubica, mis tõlkes tähendab "ajaviitepill". Lisaks meisterdavad nad puust ka kõike muud ning mina sain Deronile kaasa osta sealt väga armsa, väikese tooli, mis käis nii ilusti kokku, et mahtus kohvrissi ära :)

Kuterevos vaatasime ka kohaliku laulu- ja tantsuseltsi esinemist. Alles 11 aastat tagasi ühe noore mehe eestvedamisel käima tõmmatud grupp

koondab väga erinevas vanuses inimesi, ühiseks nimetajaks aga ikka armastus oma pärimuse, muusika, tantsude ja riiete vastu.

Pärastlõunal saime nautida Sinaci külakese võlu, kus keskel kohal on kuulus pizzarestoran Ruspante ja Majerovo vri-la arhitektuuriline kompleks. Kompleksi moodustavad traditsioonilised vesiveskid, millest ühes tänini veejool jahu jahvatatakse. Veskid asuvad Gacka jõe veerikkal lähel.

Kohalik pitsa oli suurepärase ja mõnus vaheldus ja maitseelamus.

Viimase õhtu veetsime Otočaci linnas asutuses GPOU Otočac ehk Gacka rahvaulikoolis. Seal saime jällegi väga põneva kontserti osaliseks.

Reis lõppes projektimeeskonna kokkusaamise, imeliste toitute ja laulu nautimisega.

Kihnlased olid esimesed, kes samal ööl kell 2 juba pealinna Zagrebi lennujaama teele asusid, et Eesti vabariigi aastapäevaks kodus olla.

Aitäh kõigile osapooltele, korraldajatele ja muidugi meie enda Kihnu tiimile :)

Võsu Marju

Sotsiaalkindlustusamet selgitab: kuidas makstakse peretoetusi märtsis

Perehüvitiste seaduse muudatuste kohaselt lõppevad lasterikka pere toetused nüüdsest sujuvalt. Samuti ei olene edaspidi lapsetoetuse maksmine kuni lapse 19-aastaseks saamiseni lapse õppimisest. Nii taastub umbes 3000 perel õigus peretoetustele, mis makstakse tagasiulatuvalt hiljemalt 31. märtsiks.

Peretoetused makstakse 01.01.-31.03.2023 perioodi eest tagasiulatuvalt peredele,

kus peretoetuse maksmine lõppes enne 2023. aastat, sest 16-18-aastane laps enam ei õppinud või omandas keskkooli hariduse. Perel taastub õigus lapsetoetusele, mõnel juhul ka lasterikka pere toetusele. Toetust makstakse kuni lapse 19-aastaseks saamiseni. Kui koolis käiv noor saab aasta jooksul 19-aastaseks, makstakse toetust jooksva õppeaasta lõpuni või kooli lõpetamiseni.

kellel tekib õigus lasterikka pere toetuse sujuvaks lõpetamiseks

2023. aasta esimestel kuudel. Lasterikka pere toetust makstakse kolme lapse puhul täies mahus kuni vanima lapse 19-aastaseks saamiseni. Kui koolis käiv noor saab aasta jooksul 19-aastaseks, makstakse toetust jooksva õppeaasta lõpuni või kooli lõpetamiseni. Seejärel toimub järk-järguline toetuse vähendamine. Näiteks kui perre jääb kaks alla 19-aastast lastetoetust saavat last, on lasterikka pere toetuse suurus 2/3 kogu toetuse suurus ehk 433,33 eurot. Kui perre jääb üks alla 19-aastane lastetoetust saav laps, siis on lasterikka pere toetuse suurus 1/3 ehk 216,67 eurot.

Toetusi juba saavatele lastele ja peredele makstakse toetused märtsis välja tavapärasel 8. kuupäeval.

Kui leiate, et teil oleks õigus toetusele, ent seda teile ei laekunud, palume kindlasti sotsiaalkindlustusametiga ühendust võtta.

Sotsiaalkindlustusamet

SOOVIN OSTA MAAD KIHNU.
Kõik pakkumised on oodatud, olenemata maa suuruselt ja asukohast.
Peaks olema vähemalt osaliselt elamumaa.
Võta ühendust tel 5333 8483, Nurme Arleen

8. KIHNU RÄIMERETK 6. MAIL 2023

**AVATUD KIHNU TALUD, TOIDU JA KÄSITÖÖ MÜÜK
RÄIMERETKELISTE VAHEL LOOSITAKSE VÄLJA SUITSUAHI!**

ÕHTUL PIDU KIHNU SADAMAS

Facebook.com/kihnused Räimeretk@gmail.com + 372 55 946 321

KIHNU RÄIMERETKEL saab maitsta Kihnu räimeroogi, toimub Kihnu käsitöö ja toidu müük koos õpitubadega, on avatud Kihnu talud ning vaatamisväärsused.

KIHNU RÄIMERETKEST osavõtja saab osta 10.- eurot maksva käepaela, millel märgitud 5 kohta, kus teda 6. mail oodatakse.

KIHNU RÄIMERETKE käepael annab õiguse saada igas KIHNU RÄIMERETKE kohas maitsemiseks ühe suitsuräime ja räimerulli, osaleda KIHNU RÄIMERETKE õpitubades ning Kihnu parima suitsuräime ja räimerulli valimisel.

KIHNU RÄIMERETKE käepaelte omanike vahel toimub kell 15.30 Kihnu sadamas loosimine, mille peaaunuhinnaks on SUITSUAHI.

Lisaks rohkelt auhindu Kihnu taludelt ja firmadelt.

AJAKAVA

09.00 – 15.00 KIHNU RÄIMERETKE kohad avatud külastajatele.

10.00 – 15.00 Õpitoad KIHNU RÄIMERETKE kohtades
15.30 – 16.00 Auhindade loosimine ja autasustamine Kihnu sadamas.

20.00 - KIHNU RÄIMERETKE PIDU Kihnu sadamas

ÕPITOAD

10.00 KIHNU TOIT
11.00 SUITSUAHI
12.00 RÄIMERULLID
13.00 KIHNU KÄSITÖÖ
14.00 KALADE SUITSUTAMINE

KIHNU RÄIMERETKE PÄÄSMED

Eelmüügi tellimused palume saata e-mailile räimeretk@gmail.com.

KIHNU RÄIMERETKE pääsme hind 10 eurot.

6. mail alates kella 08.50st on Kihnu Räimeretke pääsmed müügil Kihnu sadamas.

PÄÄSMETE EEST SAAB KOHAPEAL TASUDA AINULT SULARAHAS.

INFO: KIHNU SELTS

kihnu.selts@gmail.com tel +372 55 946 321

facebook.com/kihnused

KOHTUMISENI KIHNU RÄIMERETKEL 2023!

Kurase kohvik/baar ja Linaküla rannakämpingu toitlustus ootavad suvisesse kollektiivi töökaid inimesi:

Kurase baar/kohvik:

- kokkasid
- abikokkasid
- klienditeenindajaid

**Kontakt: Teet Koger, 55 45 634
kihnu@kihnurand.ee**

Linaküla rannakämpingu toitlustus:

- kokka
- abikokka/klienditeenindajat

**Kontakt: Liina Palu, 52 55 172
info@kihnurand.ee**

Kihnu VI kudumisfestival

28.-30. aprillil 2023 Metsamaa pärimustalus

Tähelepanu,
kudumishuvilised!
2023. aasta mõnusaim
käsitöösündmus!

Teema: Kihnu naiste sokid ehk PUÕLSUKAD

OSALUSTASUD :

Õöbimisega Metsamaal 220 €

Ilma öömajata 190 €

(Linna)kihnlastele 90 €

Osalemine ühel päeval 50 €

Kihnu kooli õpilastele osalemine

TASUTA!

**Hinnad sisaldavad käibemaksu.*

Kolme päeva jooksul lastakse varrastel välkuda Kihnu parimate kudujate juhendamisel. Tutvutakse kihnapäraste kudumistehnikate ja -stiilidega. Lisaks kudumisele on plaanis ka muud põnevad.

OSALUSTASU SISALDAB:

- ❖ Juhendatud osalemist õpitubades
- ❖ Materjale (vardakott, lõng, vardad, muustrileht)
- ❖ Kõiki toidukordi
- ❖ Osalemist ülläjästmisel Kihnu muuseumis koos Kihnu eakate käsitöömeistritega
- ❖ Suitsusauna

- ❖ Osalemist näitus-laadal Rahvamajas
- ❖ Võimlemist ja sirutuspause terapeut Merle Lauritsa juhendamisel
- ❖ Osalemist Kihnu Tantsu õpitoas
- ❖ Kihnu Pillilaste kontserti
- ❖ Ott Sepa stand-up etendust

Kudumiseni!

Üäljõstmine

Tulõ uata järges!

KIHNU MUUSIUM

Kihnu muuseum kutsub
neljapä, 13.04.2023
päävä kellä 12.00
ÜLÄLJÕSTMA!

HEAD NOBENÄPUD!

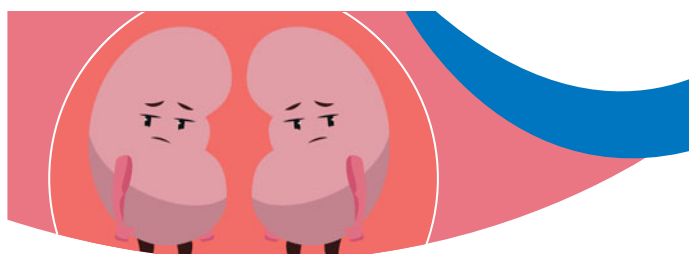
28. aprillil toimub kudumisfestivali raames rahvamajas näitus-laad ja ootame teid sinna oma imelist käsitööd näitama ja soovi korral ka kaupleva.

Lisaks kihnlastele võtavad näitus-laadast osa ka teiste pärimuspiirkondade käsitöölised Mulgi-, Seto- ja Vana-Võromaalt.

Laadal osalejatele on õhtune teatripilet tasuta!
Osalemissoovist andke teada e-posti aadressil
metsamaaparimustalu@gmail.com või
telefonil 5649 3948

Grand finale!
REEDEL, 14. APRILLIL
KIHNULIHT RAHVAMAJAS KELL 21.00

HOOLITSE OMA NEERUDE EEST! TOETA NEERUSID NENDE SUUREPÄRASES TÖÖS

Filtreerivad iga päev
1800 liitrit verd.

Eritavad uriini kaudu
jääkaineid ja toksine.

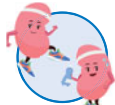
Reguleerivad vererõhku
ning vee ja elektrolüütide
tasakaalu.

Toodavad vajalikke
hormone ning
toetavad luude tervist.

Ühel kümnest eurooplasest on vähenenud neerufunktsioon. Paljud nendest pole sellest teadlikud, sest alguses kannatavad neerud vaikelt. Halvim on, et neerufunktsioon väheneb salajasi järkjärgult ning seda pole võimalik taastada. Eriti kahjulikud on neerudele kõrge veresuhkur, kõrge vererõhk ja ülekaal/ rasvumine.

Palju riskifaktorid on sinu enda kätes – sa saad teha palju, et oma neerud tervena hoida!

Liigu regulaarselt (20
minutit päevas).

Vali tervislik ja
täisväärtuslik toit ning
kasuta vähem soola.

Vähenda stressi.

Lõpeta suitsetamine ja
 väldi valuvaigistite
liigtarvitamist.

Küsi oma arstilt võimalust neerusid
kontrollida uriini- ja vereanalüüsi abil!
Kui neerufunktsiooni vähenemine avastatakse
varakult, saab selle süvenemist pidurdada või
isegi ära hoida.

www.strongkidneys.eu

TULEVASED SÜNDMUSED

- 7. aprill Suure reede jumalateenistus kirikus kell 10.00
- 8. aprill Ülestõusmispüha teenistus kirikus kell 23.00
- 13. aprill Üäljõstmine muuseumis kell 12.00
- 14. aprill Mälumängu finaali rahvamajas kell 21.00
- 23. aprill Jüripäev (lisainfo tulemas)
- 28.-30. aprill Kudumisfestival Metsamaal
- 6. mai Kihnu räimeretk
- 7. mai Pannkuõgijumik Metsamaal (lisainfo tulemas)
- 12. mai Emadepäeva kontsert rahvamajas kell 17.00
- 20. mai Muuseumiöö "Öös on liikumist" muuseumis
kell 19.00-23.00
- 28. mai Suistõpüha teenistus kirikus kell 10.00

Jaanuarikuu sünnipäevalapsed

3. jaanuar

Sirja Patrick (Uuda) 50

10. jaanuar

Leida Türik (Aava) 84

11. jaanuar

Elisabet Köster (Täni) 84

Endel Lilles (Oja) 76

13. jaanuar

Maria Karjam (Tika) 92

16. jaanuar

Arne Oad (Niine) 60

Uno Kügajaan (Umba) 60

17. jaanuar

August Köster (Tõnni) 87

Heldur Sutt (Mäetsa) 65

20. jaanuar

Juta Sepp (Antsu-Jaani) 73

27. jaanuar

Paul Kase (Vahtramäe) 75

29. jaanuar

Leida Oad (Kalmu) 85

Aprillikuu sünnipäevalapsed

1. aprill

Jaan Alas (Uuetoa) 50

5. aprill

Leili Joala (Kaevandu) 81

14. aprill

Veera Metsa (Metsamaa) 71

15. aprill

Jaan Sutt (Kiviaia) 72

Tõnis Köster (Tõnni) 55

16. aprill

Aivar Amossov (Juhani) 55

17. aprill

Öie Vesik (Kuraga) 65

19. aprill

Arno Oad (Lehtmetsa) 72

20. aprill

Merike Lüdemaa (Jaagu) 55

21. aprill

Aare Moks (Kaerametsa) 60

24. aprill

Elvi Vesik (Kalju) 80

25. aprill

Theodor Vesik (Maantee) 86

26. aprill

Endel Oad (Õunapuu) 70

27. aprill

Maimu Laos (Juhani) 75

28. aprill

Anne-Mari Buravkova

(Uusmaja) 83

Eino Sutt (Mati-Peetri) 71

